

ارزش اقتصادی منابع طبیعی جنگلی

دکتر عزیز اصلی

قابل توجهی برخوردار است، و در وضع حاضر میتوان با استفاده از این جنگلها در مصرف مقادیری از نفت که با وجود افزایش تصاعدی میزان مصرف، قیمتش هر آن رو به افزایش است، صرفه جوئی کرد و همچنین طرحهای درازمدتی برای آینده تهیه و پیاده کرد که لااقل در سطح مصارف خانگی هیزم و ذغال را جایگزین نفت نمود.

یک لیتر نفت حدود ۷۴۰۰ کیلوکالری حرارت تولید مینماید، در صورتیکه یک کیلو گرم چوب که مدت ششماه در محیط جنگل خشک شده و دارای رطوبتی بین ۱۵ تا ۲۰ درصد باشد میتوان تا حدود ۳۵۳۰ کیلوکالری حرارت ایجاد نماید، و معمولاً در محاسبات، میزان انرژی حاصل از ۲۵ کیلوگرم چوب را معادل یک لیتر نفت میدانند.

اگر استعداد سالانه تولید چوب جنگلهای شمال ایران را معادل ۱۰۰۰۰۰۰ متر مکعب پیش بینی کنیم حدود ۳۵٪ از این چوب میتواند بمصرف تولید حرارت برسد که قدرت حرارتی آن کمی بیشتر از ۸۸۱۰ کیلوکالری در سال خواهد بود. باید در نظر داشت که این تنها چوبی است که میتوان از جنگلهای شمال ایران بهره برداری کرد و چوب حاصله از سایر جنگلهای ایران در این محاسبه وارد نشده است در حالیکه براساس یک برنامه درازمدت میتوان از قسمت عمده دیگر جنگلهای ایران نیز برای تهیه چوب جهت انرژی حرارتی استفاده کرد.

مقدار مصرف داخلی فرآورده های نفتی تا سال ۱۹۸۰ به ۴۶۰ هزار بشکه در روز که معادل ۱۹۶×۱۰^{۱۲} کیلوکالری در سال است خواهد رسید و می بینیم که اگر سایر مصارف صنعتی نیز در نظر گرفته شوند جنگلهای شمال قادر خواهند بود در

بهای محصولات صنعتی در چند ساله اخیر سیر صعودی پیموده، و نسبت قیمت مواد خام که تولید اصلی کشورهای جهان سوم را تشکیل میدهد به قیمت مواد صنعتی دائماً کاهش یافته است.

ادامه این وضع به اندازه ای خطرناک مینماید که میشد وقوع بحرانهای شدید را در سطح جهانی پیش بینی کرد. تا اینکه جنگ اکتبر اعراب و اسرائیل به مسئله بحران انرژی دامن زد و صرفه جوئی در منابع موجود را کاملاً اجتناب ناپذیر نمود. اما آنچه مایه تعجب و مستلزم تعمق میباشد این است که همه جا بحث بر سر آن دسته از منابع طبیعی است که یا قابل تجدید نمیشدند و یا دوره تجدید آنها بدقت قابل پیش بینی و محاسبه نیست (Sources) در صورتیکه کمتر به موضوع بهره برداری از منابع طبیعی قابل تجدید (Resources) توجه میگردد. آنچه مسلم است مواد طبیعی غیر قابل تجدید از قبیل فلزات، ذغال سنگ، و بخصوص نفت که در حال حاضر بزرگترین ثروت کشور را تشکیل میدهد، منابعی زوال پذیرند و بسته بشدت بهره برداری روزی نه چندان دور آخرین ذرات آنها به پایان خواهد رسید. چنانچه از منابع طبیعی قابل تجدید بطریق علمی بهره برداری گردد، گذشته از اینکه در رفع بحران انرژی گشایش موثری حاصل میشود، از آنجا که این منابع قابل تجدید و در نتیجه فنا پذیرند اثرات این گشایش در طول اعصار و قرون دراز آینده بطور مداوم مشهود خواهد بود. ایران در منطقه ای از جهان قرار گرفته که اگر چه بمقیاس جهانی کشوری جنگلی بحساب نمی آید ولی بمقیاس منطقه ای از منابع جنگلی بالنسبه

نتیجه گیری و پیشنهادات

۱ - در حال حاضر مقدار زیادی چوب هیزمی در جنگلها باقی میماند و میپوسد و این امر علاوه بر از دست رفتن مقداری از سرمایه ملی، محیط جنگل را نیز برای قبول برخی از امراض جنگلی آماده مینماید.

بهای کنونی هیزم عبارتست از مجموع بهره مالکانه + عوارض + تهیه و حمل و سود. اگر در میزان بهره مالکانه و عوارض تقلیل اصولی داده شود علاوه بر کاهش بهای هیزم و ذغال در بهبود جنگل نیز اثر کاملاً مثبتی خواهد داشت. از طرف دیگر هیزم اضافه بر مصرف شمال به ذغال تبدیل شده و برای مصارف داخلی از آن استفاده می‌گردد.

۲ - طرحهای لازم برای بهره برداری کلیه جنگلهای کشور تهیه شود. اجرای این طرحها باعث خواهد شد که الزاماً مقادیر زیادی چوب هیزمی تولید شود، که بایستی برای آن مصارف حتمی پیداگردد. این چوبها میتوانند در تولید حرارت، صنایع کاغذ سازی، فیبر سازی، نئوپان و غیره بکار گرفته شوند.

۳ - نه تنها بمنظور کاهش هزینه‌های تدارک و حمل و نقل چوب، بلکه برای حفاظت صحیح و کامل جنگل و بهره برداری علمی از آن، لازمست شبکه های جاده جنگلی در سطح جنگلهای کشور بوجود آید تا چوب بقیمت نازل تهیه و در اختیار مصرف کننده قرار گیرد.

ضمناً باید توجه داشت، که سرمایه گذاری در اکثر رشته های جنگلی باعث بهبود تعادل محیط زیست میگردد.

حدود ۳٪ انرژی کل کشور را تأمین نماید و اگر قدرت سایر جنگلها را نیز معادل ۳٪ فرض کنیم بنابراین امکان دارد که در سالهای آتی ۶٪ کل انرژی کشور بوسیله جنگلها تأمین گردد که این رقم معادل ۲۵٪ کل مصرف فرآورده های نفتی کشور است که بمصرف سوخت برای تولید گرما در اماکن مسکونی میرسد.

در ضمن ۶۰٪ بقیه تولید چوب جنگلهای شمال که خود معادل ۶۰۰۰۰۰ متر مکعب چوب صنعتی در سال است میتواند جایگزین بسیاری از موادی بشود که در حال حاضر از منابع غیر قابل تجدید بدست میآید (اشیاء فلزی، پلاستیکی و تولیدات کارخانجات پتروشیمی) و از این راه نیز صرفه جوئی قابل ملاحظه ای مخصوصاً در مصرف نفت خواهد شد.

در حال حاضر مصرف ذغال و یا هیزم تا آنجا، از لحاظ اقتصادی برای مصرف کننده قابل دفاع است که هزینه های تهیه و حمل و نقل مربوط به این دو ماده برای هر کیلوگرم هیزم از یک ریال و برای هر کیلوگرم ذغال از ۲ ریال تجاوز ننماید، زیرا همانطور که گفتیم ارزش انرژی حاصل از ۲۵ کیلوگرم هیزم معادل ارزش انرژی یک لیتر نفت و ارزش انرژی هر کیلوگرم ذغال (تقریباً ۷۰۰۰ کیلوکالری) برابر ۹۰ لیتر نفت باشد و قیمت یک لیتر در حال حاضر ۲۵ ریال است. البته در صورتیکه صرفه جوئی در مصرف نفت مورد نظر دولت باشد کاهش بهره مالکانه و عوارض هیزم به ارزان شدن و رقابت آن با نفت میتواند کمک نماید، در این صورت علاوه بر آنکه هیزم میتواند در منطقه شمال و در بیشتر مناطق روستا نشین جایگزین نفت گردد، قطع درختان هیزمی باعث بهبود کیفی و کمی جنگل نیز خواهد شد.